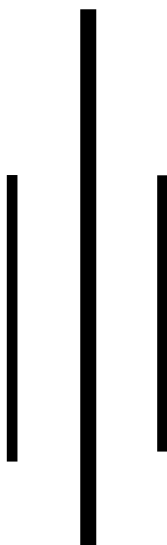

दार्मा गाउँपालिका, गाउँसभाको १७ औँ अधिवेशनमा अध्यक्ष श्री निम बहादुर के.सी.ज्यूद्वारा
प्रस्तुत

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को
नीति तथा कार्यक्रम

दार्मा गाउँपालिका, सल्यान
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु,

दार्मा गाउँपालिकाको गाउँसभाको सभाध्यक्षको रुपमा दार्मा गाउँसभाको बैठकलाई सम्बोधन गरिरहँदा मलाई खुसी लागेको छ ।

सर्वप्रथम, महान जनयुद्धमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने दार्मा गाउँपालिकाका २४ जना महान् सहिदहरु सहित सम्पूर्ण प्रातः स्मरणीय सहिदहरुप्रति श्रद्धा सुमन अर्पण गर्दछु । यस क्रममा जनयुद्ध तथा अन्य जनआन्दोलन तथा संघर्षको नेतृत्व गर्नुहुने अग्रजहरुप्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु । साथै, बेपत्ता परिवार, घाइते, अपाङ्ग तथा जनयुद्ध लगायतको आन्दोलनमा अमूल्य योगदान गर्ने सम्पूर्णमा सम्मान व्यक्त गर्दै आन्दोलनमा सहभागी जनसमुदाय, नागरिक समाज, राजनीतिक दलका नेता तथा कार्यकर्ता एवम सबै क्षेत्र र वर्ग समुदायको योगदानको उच्च कदर गर्दछु ।

यो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधान, सोह्रौं पञ्चवर्षीय योजना, नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम, दार्मा गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना र दार्मा गाउँपालिकाले विगतमा सञ्चालन गरेका कार्यक्रमले नागरिकमा पारेको सकारात्मक प्रभाव समेतलाई आधार लिइएको छ ।

सभाका सदस्यहरु ।

"उत्पादनमा बृद्धि: दार्माको समृद्धि" भन्ने दार्मा गाउँपालिकाको मुल नारालाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गरी स्थानीय रोजगारी सिर्जना र गरिबी निवारण गर्दै सुशासन र विकास गर्न दार्मा गाउँपालिकाको मार्गचित्रको रुपमा प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रममा निम्न विषयलाई जोड दिइएको छ ।

१. संघ, प्रदेश र अन्य साझेदार निकायसँग साझेदारी मार्फत पूर्वाधार विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिने,
२. शिक्षालाई सिप, सिपलाई श्रम, श्रमलाई रोजगारी र रोजगारीलाई गरिबी निवारणमा अन्तरआवद्धता गर्ने,
३. कृषिलाई आधुनिकीकरण, व्यावसायीकरण, यान्त्रीकरण र विविधीकरण गर्दै गाउँपालिकालाई खाद्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर गराउने ।

४. प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्दै नागरिकमा सुशासनको अनुभूति दिलाउने । बेरुजु लाई कम गर्दै क्रमशः बेरुजु शुन्य पालिका बनाउने ।
५. पूर्ण सरसफाई युक्त पालिका, पोषणमैत्री पालिका, बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा गर्ने ।
६. चालु र प्रशासनिक खर्चमा मितव्ययीता कायम गर्दै पुँजिगत खर्चमा वृद्धि गर्ने ।

सभाका सदस्यहरु,

१. यस गरिमामय १७ औं अधिवेशन समक्ष गाउँपालिकाको आगामी आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्नु अघि गाउँपालिकाले हालसम्म प्राप्त गरेका उपलब्धिहरुको छोटकरीमा स्मरण गर्न चाहन्छु ।
- क) दार्मा गाउँपालिकाका विभिन्न १०० बढि कानून निर्माण भई कार्यान्वयन भएका छन । दार्मा गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकारका विषयमा तर्जुमा गर्न बाँकी कानून निर्माण र भईरहेका कानूनमा समसामयिक संशोधनको कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ ।
- ख) दुधमा अनुदान, खसिबोकामा अनुदान, मल विउमा अनुदान जस्ता कार्यक्रमले किसानहरुलाई प्रत्यक्ष फाईदा पुगेगरि कार्यक्रमहरु सञ्चालन भइरहेका छन् ।
- ग) विद्यालय टूट भवन ७ वटा , आरसिसि भवन ३८ वटा, क्याम्पस भवन ३ वटा, विद्यालय भवन मर्मत ९९ वटा, १६ वटा वास सुविधा सहितको शौचालय, प्रशासकीय भवन २ वटा, वडा कार्यालय भवन ३ वटा, आवासिय भवन ७ वटा, सामुदायीक भवन १२ वटा, खरको छानामुक्त भवन १३२ वटा, प्रसुतिगृह २ वटा, १५ शैय्याको अस्पताल १ वटा, स्वास्थ्य ईकाइ भवन ५ वटा, स्वास्थ्य चौकी भवन मर्मत ५ वटा र गाउँघर क्लिनिक भवन २ वटा निर्माण भएका छन् ।
- घ) हालसम्म १२७ कि.मि. कच्चि सडक निर्माण, १५३ कि. मि. सडक स्तरउन्नती, १५ कि मि ग्राभेल सडक, ४५० मिटर पक्की आरसिसि सडक, १२०० कि.मि. सडक मर्मत, ७ वटा पैदल स्ल्याप पुल निर्माण सम्पन्न भईसकेको छ ।
- ङ) २५ वटा लिफ्ट खानेपानी निर्माण, ५ वटा लिफ्ट खानेपानी मर्मत, ८४१ वटा ग्राभिटी खानेपानी निर्माण तथा ८३ वटा ग्राभिटी खानेपानी मर्मत भएका छन् ।
- च) २४ वटा फोहोरा सिंचाई, २५ वटा पाईप सिंचाई, ४ वटा कच्ची तथा १४४ वटा पक्की सिंचाई कुलो निर्माण भएका छन् ।

- छ) ६५ किलोमिटर एच .टि लाईन विस्तार, ११५ किलोमिटर एल.टि लाईन विस्तार तथा ७ वटा बैकल्पिक उर्जा कार्यक्रम जडान भएका छन् । ।
- ज) २७ वटा पार्क तथा अन्य पर्यटन पूर्वाधार निर्माण, ४ वटा खेलकुद मैदान निर्माण भएका छन् ।
- झ) विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तर्फ सडकको १२ वटा, भवनको १४ वटा,सिंचाईको २ वटा, पर्यटन र खेलग्रामको १/१ वटा, खानेपानीको ५२ वटा र खोलाको IEE ३ वटा गरी जम्मा ८५ DPR तयार भएको छ ।
- ञ) पूर्ण सरसफाई युक्त गाउँपालिका बनाउने अभियान अन्तरगत १९ वटा टोल विकास संस्थाहरुलाई पूर्ण सरसफाई उन्मुख टोल घोषणा गरिएको छ ।
- ट) जनजातीहरुलाई फिल्टर वितरण, शहिद परिवारलाई राहत सामाग्री वितरण जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन भएका छन् ।
- ठ) उनि सल बुनाई तालिम, दुना टपरी तालिम, पलम्बिड तथा हावस वाइरिड तालिम सम्पन्न भएका छन् ।
- ड) २५४ जनालाई अपांग परिचयपत्र वितरण, अपाङ्गलाई सहायता सामाग्री वितरण कार्यक्रमहरु भएका छन् ।
- ढ) दार्मा गाउँपालिका अन्तर्गत ६ वटा वडामा ८ वटा स्वास्थ्य संस्था मध्ये ५ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट २४ सै घण्टा प्रसूति सेवा संचालनमा रहेको छ ।
- ण) यस पालिकामा आ.व.२०७८/७९ बाट वडा नं ४ रातामाटामा पालिका स्तरको १५ बेड आधारभूत अस्पताल निर्माणको अन्तिम चरणमा रहेको छ। कागुनोहाल्ने र दार्माकोटमा गुणस्तरीय वर्थिङ सेन्टर भवन निर्माणको काम अन्तिम चरणमा रहेको छ ।
- त) दार्मा गाउँपालिकाका सबै संस्थामा नेबुलाईजर मेसिन, ५ वटा स्वास्थ्य संस्थामा आपतकालिन अवस्थामा चाहिने अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर मेसिनको समेत व्यवस्था भएको छ । गर्भवती महिलाहरुलाई प्रत्येक महिनामा एक पटक निःशुल्क भिडियो एक्सरे सेवा दिने व्यवस्था गरिएको छ ।
- थ) कान शिविर सञ्चालन, स्वास्थ्य तर्फको बार्षिक प्रोफाईल तयारी, नसर्ने रोग अभियान सञ्चालन, महिला स्वास्थ्य स्वमसेविका लागि क्षमता विकास तालिम सञ्चालन भएको छ ।
- द) स्थानीय पाठ्यक्रम "हाम्रो दार्मा" निर्माण र कार्यान्वयण, कार्यतालिका सहितको शैक्षिक क्यालेन्डर निर्माण, सह-योग शिक्षक तथा बृहत योग शिविर सञ्चालन भएको छ । ।

- ध) शहिदस्मृति कप तथा राष्ट्रपति रनिडशिल्ड सञ्चालन, बाल क्लब तथा युवा क्लबहरुलाई खेलकुद सामाग्री हस्तान्तरण भएको छ ।
- न) उपाध्यक्ष सँग उद्यमी कार्यक्रम, Gesi Audit, शहीद परिवार सम्मान, जनजातीलाई फिल्टर वितरण, वडा स्तरीय वाल सञ्जाल गठन को काम सम्पन्न भएको छ ।
- न) कक्षा ३ सम्मका बालबालिकाहरुको प्रारम्भिक अपाङ्गता पहिचानको लागि **screening** कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।
- प) प्र.अ. वि.व्य.स. र शि. अ. सं. का पदाधिकारीहरु र अन्य शैक्षिक सरोकारवालाहरुको सहभागितामा १ दिने शैक्षिक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।
- फ) राजश्व व्यवस्थापन, कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकास तालिम, सामुदायिक वन उपभोक्ता का पदाधिकारी तथा टोल विकास संस्थाका पदाधिकारीलाई अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ ।
- ब) वडा मेलमिलापकर्ता र न्यायीक समितिका सदस्यहरुको लागि ४८ घण्टे मेलमिलाप सम्बन्धी आधारभुत तालिम सञ्चालन भएको छ ।
- भ) प्रत्येक वर्ष बेरुजुको आकार घट्दै गईरहेको छ । स्थानीय संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकन (LISA) मा जिल्लामै प्रथम, वित्त आयोगले गर्ने कार्यसम्पादन मूल्यांकन मा सल्यान जिल्लामै प्रथम भएको छ ।

गाउँभाका सदस्यज्यूहरु

अव म आगामी आर्थिक बर्ष २०८२/०८३ को विषयगत नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

आर्थिक विकास

कृषि तथा पशुपंक्षि विकास

१. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र तरकारी खेती प्रवर्द्धनको लागि उन्नत तथा हाईब्रिड जातको बीउ बिजन व्यवस्थापन गरि तरकारी खेती प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२. कृषि क्षेत्रको लागि उर्वर भूमी पहिचान गरि तेलहनबाली, फलफुलबाली, अन्नवाली, नगदेवाली लगायत अन्यको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ साथै यस अघि संचालन गरिएको पकेटहरु लाई थप व्यवस्थित गर्न आवश्यक कार्यक्रम प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइने छ ।

३. पोषणमैत्री स्थानीय तह निर्माणका लागि 'एक घर एक करेसाबारी' निर्माण तथा तरकारी नियमित उपभोग गर्ने बानीको विकास गर्न प्रोत्साहन गरिने छ ।
४. दार्मा गाउँपालिकालाई खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा आधारभूत खाद्य उपलब्धता बढाउन, स्थानीय स्तरमै बीज वृद्धि कार्यक्रम लाई निरन्तरता दिई उत्पादन क्षेत्र विस्तार गर्ने, कृषकहरूलाई उन्नत बीउ प्रयोग, भण्डारण र विस्तार, बीउ प्रशोधन र बजारीकरणमा सहयोग गरिनेछ।
५. कृषिलाई आधुनिकीकरण तथा व्यवसायिकरण गरी युवाहरूलाई रोजगारी मार्फत गरिबी न्यूनीकरणमा टेवा पुऱ्याउने गरी कार्यक्रम तथा योजना तयार गरिनेछ ।
६. बाँझो जग्गालाई उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउँदै माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन गर्ने तथा रैथाने बाली उत्पादन, प्रवर्द्धन र संरक्षणमा विशेष कार्यक्रम तय गरि रैथाने वालीको संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
७. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका विषयगत फार्म, व्यवसाय, समूह आदिलाई अनिवार्य रुपमा दर्ता तथा नविकरण गराउने अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
८. किसान सूचिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरि वास्तविक किसान पहिचान र वर्गीकरण गरि किसानको पहिचान स्थापित गरि किसान परिचय पत्र उपलब्ध गराइने छ।
९. दार्मा गाउँपालिकामा कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको समग्र विकासका लागि संघीय तथा प्रदेश सरकार र अन्य दातृ निकायसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
१०. रासायनीक विषादीको प्रयोगलाई न्यूनीकरण गर्दै प्रांगारिक तथा जैविक मल, विषादीको प्रयोग बढाउने नीति लिइनेछ ।
११. स्थानीय उत्पादनको प्रवर्द्धन तथा बजारीकरणका लागि नीतिगत र कार्यक्रम व्यवस्था गरी सो अनुसार बजार व्यवस्थापनका लागि पहल गरिनेछ ।
१२. दोहोरो अनुदानलाई निरुत्साहित गर्दै एकद्वार प्रणालीबाट लक्षित वर्गसम्म सीप र अनुदान पुऱ्याउने तथा अनुदान प्राप्त कर्ताहरूको विवरण सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१३. गाउँपालिकाको भौगोलिक बनावटलाई दृष्टिगत गरी प्रांगारिक तरकारी खेती, बेमौसमी तरकारी खेती, पुष्प खेतीका लागि कृषकलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ ।
१४. स्थानीय हाट बजारको सम्भाव्यता अध्ययन गरी कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा कोशेली घर सञ्चालन गरिनेछ ।

१५. गाउँपालिकामा हरेक कृषिक्षेत्रसम्म पुग्ने कृषि सडकहरुको मर्मतसंभार गरिने छ । साना सिंचाई कुलो निर्माण गर्ने, जिर्ण भएका सिंचाई कुलो मर्मत गर्ने र संघ र प्रदेश सरकारसँगको सहयोगमा ठूला सिंचाई आयोजनाहरु निर्माण गरिने छ ।
१६. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका युवाले गरेका सामुहिक पशुपालन प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१७. सरकारी तथा निजी क्षेत्रको लगानीमा गुणस्तरीय एबम आधुनिक बधस्थल निर्माण तथा संचालन गर्न सहयोग गरिनेछ, बध गरिनेजनावरको स्वास्थ्य परिक्षण, सफा र स्वास्थ्य बधस्थलको विकास,मासु पसलको गुणस्तरीयता परिक्षण गर्ने कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।
१८. दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादन गर्नेकार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । पशुपंछी नक्षल सुधार गर्ने लक्ष्यका साथ गाई भैसी र बाख्रामा प्राकृतिक तथा कृत्रिम गर्भाधान मिसन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१९. पशुपंछीको स्वास्थ्य सुरक्षाको लागि विभिन्न रोगहरुको उपचार/रोग निदान, प्रयोगशाला सेवा, पशु स्वास्थ्य शिविर संचालन,विभिन्न महामारी जन्य रोगहरुको रोकथामको लागी खोप कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । व्यवसायिक पशुपंछी पालक कृषकहरुलाई क्षमता बिकासको लागि तालिम संचालन गरिनेछ ।
२०. लागत कम गरी उत्पादन वृद्धि गर्न घाँसमा आधारित पशुपंछीपालन गर्न हरियो घास बिस्तार कार्यक्रमलाई आवश्यक बजेट विनियोजन गरि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
२१. दुग्ध ब्यवसाय प्रबर्द्धनको लागी गाईभैसी पालन व्यवसायलाई प्रभावकारी बनाउन दुधमा अनुदानलाई बृद्धि गरिने छ ।
२२. कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको बजारीकरणको लागी उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान लाई निरन्तरता दिईनेछ भने पशु र पशुजन्य उत्पादन निकासिलाई करको दायरामा ल्याईने छ । प्रदान गरिनेछ । पशुजन्य उत्पादित वस्तु सहकारी मार्फत बिक्री वितरण गरिने व्यवस्था मिलाइने छ ।

उद्यम विकास

२३. गाउँपालिकामा घरेलु तथा साना उद्योग र व्यवसाय संचालन गर्न चाहनेहरुलाई आवश्यक तालिम तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
२४. दार्मा गाउँपालिकामा रहेका लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरु तथा व्यवसायहरुलाई गाउँपालिकास्तरमा दर्ता प्रक्रियामा ल्याएर करको दायरा भित्र ल्याईने छ ।
२५. स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ संस्थासँग सहकार्य, स्थानीय लगानी संवाद वा भेला र उत्कृष्ट उद्यमीलाई सम्मान कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

२६. उद्यम विकासका कार्यक्रम संचालन तथा समुदायको मागमा आधारित प्रविधि हस्तान्तरण गरिने छ ।

पर्यटन तथा संस्कृतिक विकास

२७. दार्माका महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलहरु तथा संस्कृतिक सम्पदाहरुको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने छ ।

२८. दार्माको मौलिक कला संस्कृतीको संरक्षणको लागि सिंगारु, पैसरी र मयुर जस्ता पुराना र लोप हुन लागेका नाचहरु लाई संरक्षण र प्रोत्साहन गरिने छ ।

२९. स्थानीय कलाकर्मी, साहित्यकार, संगितकार, लगायतका श्रष्टाहरुको सिर्जनालाई संरक्षण गर्दै श्रष्टाहरुलाई सम्मान र अभिनन्दन गरिने छ ।

३०. कला र साहित्यको क्षेत्रमा खोज अनुसन्धान गरी लोप हुन लागेका कला , संगित साहित्यको प्रकाशन र प्रसारणमा सहयोग गरिने छ ।

३१. स्थानीय कला, साहित्य, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक सम्पदा तथा पर्यटकीय स्थलहरुको अडियो भिडियो बनाई प्रचार प्रसार गरिनेछ ।

३२. पुराना प्रथा जस्तै कटवाल प्रथा तथा पुराना बाजाहरु जस्तै मादल तथा पंचेबाजा आदिको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने छ ।

श्रम रोजगारी र गरिबि निवारण

३३. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम र मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई श्रम र उद्यमसँग जोडिने छ ।

३४. सामुहिक खेतीबाट सामाजिक, आर्थिक तथा उत्पादनमा प्रत्यक्ष सहयोग पुग्नेगरी योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने छ ।

सामाजिक विकास

शिक्षा विकास युवा तथा खेलकुद र नवप्रवर्तन

३५. दार्मा गाउँपालिका र अभिभावकको साझेदारीमा शिक्षण सिकाइ सुधार कार्यक्रम लाई समसामयिक परिमार्जन गर्दै विद्यालयमा शिक्षकको अभावलाई कम गर्न संचालित कक्षा संख्याका आधारमा शिक्षण सिकाइ सहयोग अनुदान उपलब्ध गराईने छ । भने बालविकास सहजकर्ता तथा विद्यालय कर्मचारीको अनुदानलाई निरन्तरता दिईने छ ।

३६. माध्यमिक विद्यालयमा कम्प्युटर सहायक तथा विद्यालय अनमिको व्यवस्थापनको लागि एममुष्ट अनुदान उपलब्ध गराईने छ ।
३७. सामुदायिक विद्यालयमा माध्यमिक तहसम्ममा अध्ययनरत सबै छात्राहरूका लागि महिनावारीको समयमा निःशुल्क सेनेटरी प्याड उपलब्ध गराईने छ साथै छात्राहरूको कक्षा छाड्ने दरलाई घटाईनेछ
३८. कक्षा १ देखि ७ सम्म सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत छात्रा, दलित, अपाङ्गता भएका विद्यार्थी तथा विपन्न वर्गका बालबालिकाहरूलाई छात्रवृत्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
३९. विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री, सूचना प्रविधिमैत्री तथा भूकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माण गरिने छ । विद्यालयहरूमा विद्यालय भवन, शौचालय तथा खानेपानीको यथोचित व्यवस्थापन गरिने छ ।
४०. प्रधानाध्यापक, शिक्षक, वालविकास सहजकर्ता तथा विद्यालयका कर्मचारिहरूको क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
४१. सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक अभावलाई परिपूर्ति गर्न ईन्टरनेट र प्रविधिको प्रयोग गरि दुर शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिने छ
४२. प्रविधिमैत्री कक्षाकोठा र शिक्षण सिकाइ सामग्रीको व्यवस्थापन मार्फत शिक्षामा गुणस्तर सुधार गर्ने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । Smart School Education कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
४३. विद्यालयहरूको प्रभावकारी सुपरिवेक्षण, अनुगमन, मूल्याङ्कन र पेशागत सहयोग गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइने छ
४४. विद्यार्थीमा भएको अन्तरनिहित प्रतिभा प्रस्फुटनका लागि शैक्षिक मेला सञ्चालन गरिनेछ ।
४५. आधारभुत तहको परीक्षालाई व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ । माध्यमिक तहमा सञ्चालन हुने परीक्षाहरूको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
४६. प्राविधिक शिक्षा प्रदान गर्न दार्मा गाउँपालिकामा प्राविधिक धारको विद्यालय स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।
४७. सिकाइ आपूर्ण तथा द्रुत सिकाइ योजना कार्यान्वयनका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी संघसस्थाहरूसँग सहकार्य गरिने छ ।
४८. कक्षा १ -३ मा अध्ययनरत सबै वालबालिकाहरूको लागि निशुल्क स्टेशनरी व्यवस्थापन गरिने छ।
४९. दार्मा गाउँपालिका अन्तर्गतका सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत उत्कृष्ट वालविकास सहजकर्ता, शिक्षक ,कर्मचारि तथा उत्कृष्ट विद्यार्थीलाई सम्मान गरिने छ।

५०. प्रत्येक विद्यालयमा कम्तिमा १ जना बालविकास शिक्षक व्यवस्थापन गरिने छ । बालविकास सहजकर्ता र गैर शिक्षणिय कर्मचारिलाई नेपाल सरकारले तोकेको न्युनतम मासिक पारिश्रमिकमा नघट्ने गरि पारिश्रमिक उपलब्ध गराइने छ।
५१. पालिका अन्तर्गत नमुना विद्यालय विकास कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ।
५२. विद्यालय हातामा बाल बगैचा, पोषण वगैचा, स्वच्छ खानेपानी, शौचालय, खेलमैदान, सरसफाईकिट तथा प्राथमिक उपचार को व्यवस्था गरिने छ ।
५३. सिकाइ आद्रान प्रदानका लागि सामुदायिक विद्यालयका प्रअ, शिक्षक तथा कर्मचारिहरूलाई स्वदेश तथा विदेशमा शैक्षिक अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।
५४. कर्मचारी, स्वास्थ्यकर्मी, विज्ञहरूलाई विद्यालयहरूमा अतिथि शिक्षकको रुपमा खटाई ज्ञान र अनुभव आदानप्रदान गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।

युवा तथा खेलकुद

५५. खेल प्रशिक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम विभिन्न खेलकुद संघ संगठनहरूको सहकार्यमा सञ्चालन गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
५६. गाउँपालिकास्तरिय शहीद स्मृतिकप र राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड खेलकुद प्रतियोगिताहरूको सञ्चालन गरिनेछ ।
५७. गाउँपालिकास्तरमा गाउँ युवा परिषद गठनको लागि पहल गरिने तथा खेलकुट समितिहरूको गठन गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
५८. युवा प्रतिभा पहिचान तथा विकासको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।
५९. दार्मा गाउँपालिकामा दर्ता भएका खेलकुद सम्बन्धी काम गर्ने युवा क्लब तथा संस्थाहरूलाई खेल सामग्रीहरू उपलब्ध गराइने छ ।
६०. विद्यालय तहदेखि नै खेल प्रतिभाको विकास गर्न नियमित अतिरिक्त क्रियाकलापको लागि प्रोत्साहन तथा विद्यार्थीहरूलाई खेल सामग्री उपलब्ध गराइने छ ।
६१. गाउँपालिका स्तरमा राष्ट्रपति रनिङशिल्ड तथा शहीद स्मृति कप प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिईने छ ।
६२. युवा प्रशिक्षण तथा अभिमुखिकरण कार्यक्रम मार्फत युवालाई उत्पादन र रोजगारीमा लाग्न अभिप्रेरित गरिने छ ।

६३. गाउँपालिकाको खेलक्षेत्रको विशिष्ट प्रतिभालाई राष्ट्रियस्तरसम्म पुर्याउन खेल प्रशिक्षक को व्यवस्था गरी प्रशिक्षण तथा खेलसामाग्रीको लागि सहयोग गरिने छ ।

६४. बडास्तरीय खेलकुद तथा गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिताहरु आयोजना गरिने छ । र उत्कृष्ट खेलाडीहरुलाई सम्मान गरिने छ ।

स्वास्थ्य सेवा

६५. सर्वव्यापी पहुँचको अवधारणा अनुसार गाउँपालिकाबासीलाई निःशुल्क आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गरिने छ ।

६६. स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्दै स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय, जवाफदेही एवं परिणाममूखी बनाईने छ ।

६७. समयानुकूल गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक न्यूनतम मापदण्ड सहितको प्रवर्द्धनात्मक ,प्रतिकारात्मक ,उपचारात्मक ,निदानात्मक तथा पुर्नस्थापनात्मक सेवाको विकास र विस्तार गरिनेछ ।

६८. न्यूनतम सेवा मापदण्ड (Minimum Service Standard) तथा राष्ट्रिय चिकित्सा मापदण्ड (National Medical Standard) अनुसारको स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक पूर्वाधार, औषधी , औषधीजन्य सामाग्री, औजार तथा उपकरणहरुको यथोचित व्यवस्था गरिनेछ ।

६९. सामुदायिक, निजि तथा गैह्र सरकारी क्षेत्रका सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न आवश्यक नियमन गरिनेछ ।

७०. स्वास्थ्य क्षेत्रमा दिगो विकासका लागि स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितता, वित्तिय सुरक्षा प्रदान गर्न र सामाजिका सुरक्षा योजनालाई सुदृढ गर्न गाउँपालिकाबाट स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी बढाउदै लैजाने र आवश्यकता अनुसार निजि तथा गैरसरकारी क्षेत्र संग साझेदारी गरिनेछ ।

७१. स्थानीय आवश्यकता संवोधनको लागि तथ्य र प्रमाणमा आधारित योजना तर्जुमा तथा स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न प्रचलित स्वास्थ्य सम्बन्धी सुचना प्रणालिलाई एकिकृत गरी सुदृढ र प्रविधिमैत्री बनाइनुका साथै स्वास्थ्य अनुसन्धानलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ ।

७२. स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन स्थानीय आवश्यकताका आधारमा दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

७३. स्वास्थ्य र सकारात्मक व्यवहार परिवर्तनका लागि व्यक्ति, परिवार र समाजलाई परिचालन गरी स्वास्थ्य शिक्षा र सूचना प्रवाह गर्दै नसर्ने रोगको उपचारलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवास्तर देखि नै व्यवस्थापन गरिनेछ ।
७४. स्वास्थ्य बर्द्धक खाद्य पदार्थको प्रवर्द्धन, उत्पादन,पहुँच र उपभोग बढाई पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउन आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
७५. आयूर्वेद तथा बैकल्पक चिकित्सा पद्धतीहरूलाई विकास तथा विस्तार गरी समन्वयत्माक रुपमा सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
७६. बातावरणबाट स्वास्थ्यमा पर्ने प्रतिकूल असरहरु न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गरिनुको साथै पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा, सरसफाई र स्वच्छतालाई प्रोत्सहान, प्रवर्धन र व्यवस्थापन गरी गाउँपालिकावासीको स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गरिनेछ।
७७. महामारी, विपत वा प्रकोपको समयमा पर्न सक्ने सम्भावित स्वस्थ असरहरुको न्यूनीकरण, प्रतिकार्य एवं पुनःस्थापनको लागि बहुपक्षीय सहकार्य गरिनेछ ।
७८. सामाजिक ,आर्थिक, भौगोलिक,धार्मिक,र साँस्कृतिक हिसावले पछाडि परेका समुदायको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा उपभोग सुनिश्चित गर्न सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई सुदृढ गरी स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभ र सहज पहुँच हुने व्यवस्था गरिनेछ ।
७९. सुरक्षित मातृत्व , बाल स्वास्थ्य , किशोरावस्थाको स्वास्थ्य ,प्रजनन स्वास्थ्य तथा परिवार योजना सेवाको विकास र विस्तार गरी पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।
८०. स्वास्थ्य क्षेत्रका प्रगती एवं उपलब्धीहरूलाई संस्थागत गर्दै थप उपलब्धी हासिल गर्न आवश्यक समन्वय ,सहकार्य तथा आवश्यकता अनुसार साझेदारी गरिनेछ ।
८१. विभिन्न सरुवा रोग,किटजन्य रोग ,पशुपन्छीजन्य रोग, कोरोना रोग महामारी तथा समुदायमा विद्यमान रोगहरुको रोकथाम ,नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन प्रभावकारी रुपमा गरिनेछ ।
८२. नसर्ने रोग तथा मानसिक रोगको रोकथाम तथा व्यवस्थापन ,सुर्तिजन्य वस्तुको प्रयोग , मादक पदार्थ सेवन, लागूपदार्थ दुर्व्यसनी लगायतका स्वास्थ्य समस्याहरूलाई निरुतसाहित गरी स्वस्थकर जिवनयापन गर्न प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गरिने छ ।
८३. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँच र उपयोगमा सुधार ल्याई स्वास्थ्य बीमाको माध्यमबाट दार्मा बासीहरुको लागि स्वास्थ्य सेवा सहज उपलब्ध गराउन दार्मा गाउँपालिका अन्तर्गतको सबैलाई पाएक पर्ने एक स्वास्थ्य संस्थालाई स्वास्थ्य विमा बोर्ड संग सूचिकृत गरी सेवा प्रवाह गरिने छ ।

८४. दार्मा गाउँपालिकालाई पोषणमैत्री उन्मुख पालिका घोषण गर्न आवश्यक पर्ने ९०% सूचकहरु पुरा गर्ने गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । खाद्य र पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनको लागि काम गरिने छ ।

महिला बालबालिका सामाजिक संरक्षण र समावेशिकरण

८५. स्थानीय तहमा दिगो विकासका लक्ष्यहरु विशेष गरेर लक्ष्य ५ लैंगिक समानता सम्बन्धी बुँदाको कार्यान्वयन हुने किसिमका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

८६. स्थानिय वालमैत्री शासन घोषणा सुचकका आधारमा क्रमशः कार्यान्वयन गरिनेछ । लैंगिक विकास डेस्क तोकी TOR दिईनेछ ।

८७. कार्यालयमा हुने दुर्व्यवहार र भेदभाव सम्बन्धी आचार संहिता बनाई लागु गरिने छ ।

८८. दार्मा गाउँपालिका भित्र रहेका महिला समूह, समिति तथा सहकारीहरुमा आवद्ध महिलाहरुलाई सामुहिक व्यवसाय संचालनको लागि अनुदान दिईने छ । निश्क्रिय समुह समितिहरु पुनर्गठन गरी सक्रिय बनाईने छ ।

८९. टोल विकास संस्थाका पदाधिकारीहरुलाई क्षमता विकास तालिम तथा अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन गरिने छ । साथै उत्कृष्ट काम गर्ने टोल विकासलाई प्रोत्साहनको गरिने छ ।

९०. हिंसा पिडित विपन्न वर्गका महिलाका लागि आर्थिक सहयोग तथा पिडितलाई न्यायको पहुँचमा पुर्याउन पहल गर्ने र सवै वस्ती तथा वडामा लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, बालविवाह, विभिन्न कुरीतिकु विभिन्न कुरिति कुसंस्कार जस्ता विकृतिहरुलाई नियन्त्रण गर्न जनचेतनामुलक तथा सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

९१. परिवारको हेरचाह नपाएको, अशक्त तथा काम गरी खान नसक्ने, विपन्न बर्गका एकल पुरुषलाई जिविकोपार्जनको लागि सहायता सामाग्रि उपलब्ध गराउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ । ।

९२. दार्मा गाउँपालिका भित्र कुपोषण हटाई पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउन सुनौलोहजारदिन भित्रका आमाहरुको तथ्यांक संकलन गरी पोषण झोला वितरण गरिने छ ।

९३. बालबिवाहका बहुआयामिक कारण र यसले पर्न जाने असरको बारेमा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी बालबिवाह मुक्त गाउँपालिका घोषणाको लागि आधार तयार गरिने छ ।

९४. अभिभावक विहिन, अतिविपन्न, टुहुरा तथा अनाथ बालबालिकाहरूलाई शिक्षाको मुलधारमा ल्याईने छ । विभिन्न प्रकारले हुने बालश्रम शोषणको अन्त्य गर्दै बालश्रम मुक्त गाउँपालिकाको लागि आधार तयार गरिने छ । जोखिममा परेका बालबालिकालाई उद्धार तथा पुनर्स्थापना गरीने छ ।
९५. वडा तथा विद्यालयमा गठन भएका बालकलव किशोरी समुह बाल सञ्जाल स्थानिय तथा वडा बाल अधिकार समितिलाई क्षमता विकास तालिम तथा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापनमा सहजिकरण गरिनेछ । बालअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा बालकलवहरूलाई परिचालन गरिनेछ साथै अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । ।
९६. लक्षित क्षेत्रको बजेट सोही क्षेत्रको लागि खर्च गर्न र दुरुपयोग हुनबाट रोक्न लक्षित क्षेत्रको बजेट कार्यान्वायन कार्यविधि तयार गरि लागु गरिने छ ।
९७. गरिब तथा अनाथ बालबालिकाको लागि निशुल्क शिक्षादिक्षा तथा शैक्षिक सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
९८. जेष्ठनागरिकको लागि सम्मान कार्यक्रम ,अन्तरपुस्ता सिप हस्तान्तरण तथा वडा स्तरीयजष्ठ नागरिक घुम्ती स्वास्थ्य सेवा संचालन गरी स्वास्थ्य उपचार प्रदान गरिने.विपन्न नागरिक परिचयपत्र, गरिब परिचयपत्र वितरण तथा किसान परिचयपत्र वितरण सम्बन्धी राष्ट्रिय नीतिलाई प्रभावकारी कार्यान्वायन गर्दै गरिब तथा विपन्न नागरिकको अभिलेखीकरण गरिने छ ।।
९९. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पहिचान, नक्साङ्कन र वर्गिकरण गरी व्यवस्थित अभिलेखिकरण गरिने छ । सार्वजनिक स्थल तथा संरचनालाई अपाङ्गमैत्री बनाईने छ ।
१००. जनयुद्धका घाईते तथा अपाङ्गकाको लागि आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । व्यवसाय गर्न चाहनेको अपाङ्गलाई आवश्यक अनुदान उपलब्ध गराईने छ ।
१०१. शहिद परिवार तथा घाईते अपाङ्गहरूलाई सम्मान तथा सिप मुलक तथा व्यवसायमा मुलक कार्यक्रममा जोड दिईनेछ। साथै ५० प्रतिशत परिवारको लगानी र पालिकाको ५० प्रतिशत लगानीमा शहिदका व्यक्तिगत स्मारक बनाईने छ ।
१०२. दलित समुदायमा विपन्न दलित एकल दलित महिला, एकल पुरुष हरूलाई तथा अन्य विपन्न वर्गलाई आर्थिक सशक्तिकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।
१०३. दार्मा गा.पा मा रहेका जनजातीहरुको लागि सिप विकास तथा क्षमता विकास कार्यक्रममा जोडिनेछ।

सामाजिक सुरक्षा तथा पंजिकरण

१०४. आ.व. २०८२/०८३ मा व्यक्तिगत घटना दर्ता १०० प्रतिशत पुर्याईने छ ।
१०५. आ.व. २०८२/०८३ मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने सबै लाभग्राहीहरूको २०८२ साउन १ गते देखी भदौ मसान्त सम्म वायो मेट्रिक रुजु गरी सामाजिक सुरक्षा नविकरण गरिने छ ।
१०६. आ.व. २०८२/०८३ मा बैङ्क र पञ्जिकरण शाखाको सहकार्यमा चार वटै त्रैमासिकमा सबै वडा कार्यलयहरूमा गई सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गरिने छ ।
१०७. प्रत्येक वर्षको बैशाख १ गते देखि ७ गते सम्म सञ्चालन हुने व्यक्तिगत घटना दर्ता सप्ताह मार्फत वडाका सबै टोलहरूमा घुम्ति शिविर सञ्चालन गरी हाल सम्म छुटेका घटना दर्ता दर्ता गरी प्रमाण पत्र प्रदान गरिने छ ।
१०८. आ.व. २०८२/०८३ देखि प्रत्येक त्रैमासिकको अन्तिम महिनामा EFT मार्फत सबै सामाजिक सुरक्षा लाभग्राहीको खातामा रकम जम्मा गरी वितरण गर्नको लागि बैङ्क लाई सहजिकरण गरिने छ ।
१०९. सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने लाभग्राहीहरू लाई राष्ट्रिय परिचय पत्र अनिवार्य लागु भएको हुदा राष्ट्रिय परिचय पत्र वनाउनको लागी सहजिकरण गरिने छ ।
११०. जेष्ठनागरिक सम्मान कार्यक्रम संचालन गरिने छ । जेष्ठनागरिकको सिप तथा अनुभवको हस्तान्तरण सम्बन्धी कार्यक्रम गरिनेछ ।
१११. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पहिचान, नक्साङ्कन र वर्गिकरण गरी व्यवस्थित अभिलेखिकरण गरिने छ । सार्वजनिक स्थल तथा संरचनालाई अपाङ्गमैत्री बनाईने छ ।
११२. जनयुद्धका घाईते तथा अपाङ्गकाको लागि आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

पूर्वाधार विकास

११३. यातायात गुरुयोजना अनुसार गाउँपालिका केन्द्र देखी ६ वटै वडा कार्यालयहरू जोडने सडकहरू संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरि पुल, कल्भर्ट, ह्यूमपाईप सहित ग्राभेल सडकमा स्तरोन्नति गरिनेछ र सडक मापदण्ड, २०७६ कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
११४. मोटेरेवल पुल तथा झोलुङ्गे पुल निर्माणका लागि सम्बन्धित निकायमा विशेष पहल गरिनेछ ।
११५. विगत आ.व. अधुरा योजनाहरूलाई पहिलो प्रथमिकता राखि सम्पन्न गराउने गरिने छ ।
११६. उपभोक्ता, संघ, संस्था र समुदायको साझेदारिमा गाउँपालिकाको वजार क्षेत्रको मुख्य सडकहरू आर.सि.सि गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

११७. पूर्वाधार विकासका लागि जनसहभागिता र जनपरिचालनमा आधारित कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ ।
११८. वडावाट प्राप्त भएका योजनाहरूको (योजना बैंक) अनुसार कार्यान्वयन गरिने नीति लिईनेछ।
११९. गाउँपालिका क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माण गर्दा अपाङ्ग,वाल्,महिला र वातावरण मैत्रि गर्ने नीति लिईनेछ ।भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरूको गुणस्तर कायम गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन उपभोक्ता समिति र अनुगमन समितिलाई प्रशिक्षित गरिनेछ ।
१२०. सडक दुर्घटना न्यूनिकरण गर्नको लागि सडकको सृदिढिकरण,प्राविधिक हिसावले उपयुक्त सवारी साधन सञ्चालन र व्यवसायी,चालक तथा सहचालकलाई अभिमुखिकरण गरिनेछ र ट्राफिक नियमका बोर्डहरु राखिनेछ ।

खानेपानी सरसफाई तथा सिँचाई

१२१. दामा गाउँपालिकाको खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता क्रियाकलापहरूलाई प्रभावकारी बनाउन पालिका भित्र रहेको वास ईकाईलाई निरन्तरता दिई वास ईकाईको प्रभावकारी कार्यसम्पादनको लागी विभिन्न क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु संचालन गरिनेछ ।
१२२. पालिका भित्र रहेका खानेपानी तथा सरसफाई योजनाहरूको प्रभावकारी मर्मत संभार तथा संचालन लागी सेवा सहायता केन्द्रलाई निरन्तरता दिनुका साथै पालिकामा खानेपानी मर्मत संभारकोषको व्यवस्था गरिनेछ ।
१२३. पालिकाले लिएको लक्ष्य वि.स. २०८४ सम्म पुर्ण सरसफाई युक्त पालिका बनाउन **“सफा र स्वच्छ घर हाम्रो शान, पुर्ण सरसफाई उन्मुख टोल हाम्रो पहिचान”** मुल नारालाई आत्मसात गर्दै दामा गाउँपालिकालाई पुर्ण सरसफाई उन्मुख पालिका घोषणा गरिनेछ ।
१२४. घर, बजार तथा सार्वजनिक संस्थाबाट निस्कने फोहोर, शिशा तथा प्लाष्टिक जन्य लगायतका फोहोरहरूलाई व्यवस्थापन गर्न एक ल्याण्ड फिल्ड साईटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१२५. दिसाजन्य लेदो फोहोर व्यवस्थापनको लागी उचित स्थानमा डम्पिङ साईटको व्यवस्था गरिनेछ ।
१२६. खानेपानी तथा सरसफाई योजनाका साथै विद्यालयका शौचालय निर्माणका लागी सबैका लागी दिगो खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता परियोजना सँगको साझेदारीमा उपभोक्ता समिति मार्फत निर्माण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१२७. पालिकाभित्र रहेका सबै खानेपानी तथा सरसफाई योजनाहरु सँस्थागत विकासको लागी विभिन्न क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु संचालन गर्नुका साथै सबै खानेपानीका योजनाहरुलाई मुहान दर्ताको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१२८. सबैका लागी दिगो खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता आयोजना र स्थानिय पुर्वाधार कार्यक्रमको साझेदारीमा दार्मा गाउँपालिको NwASH Plan लाई अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१२९. लिफ्ट खानेपानी तथा सरसफाई योजनाहरुको मोटर जडानको लागी पालिकाद्वारा निर्धारित मापदण्ड पुरा गरेका खानेपानी तथा सरसफाई योजनाहरु ५० प्रतिशत अनुदानको मिलाईनेछ ।
१३०. विभिन्न पानीजन्य रोगहरुबाट उत्पन्न हुन सक्ने महामारीहरुबाट सुरक्षित रहन स्रोत एवम् घरायसी स्तरमा पानीको गुणस्तर परिक्षण गरि जनतालाई सुरक्षित खानेपानीको प्रत्याभुतिका दिलाउन पालिका स्तरमा पानी परिक्षणका लागी मिनि ल्याव स्थापना गरिनेछ ।
१३१. प्रत्येक विद्यालयहरुमा विद्यालयस्तरीय खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन समिति गठन गरि स्रोत व्यक्ति तोकिनेछ र प्रत्येक विद्यालयमा तीनतारे पद्धतिमा स्वमुल्यांकन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१३२. महिला तथा किशोरीहरुको आत्मसम्मानको रक्षा गर्दै सुरक्षित र स्वच्छ तरिकाले बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चितता र महिनावारी भएको समयमा अपनाइने विभिन्न हानीकारक अभ्यासहरुको निर्मूल गरी महिला र किशोरीहरुको आत्मसम्मानको रक्षा गर्न मर्यादित महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापन कार्यविधि अनुसार पालिका तथा वडा स्तरमा मर्यादित महिनावारी व्यवस्थापन समितिहरु गठन गरि परिचालन गरिनेछ ।
१३३. सबै विद्यालयहरुमा किशोरी समुहहरु गठन गरी मर्यादित महिनावारी व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतनामुलक क्रियाकलापहरु संचालन गरिनेछ ।
१३४. फोहोरबाट मोहर तथा बेकारबाट आविष्कार भन्ने नाराका साथ प्लाष्टिक जन्य घरायसी फोहोरको घरायसी स्तरमै व्यवस्थापन गर्न र फोहोरको पुनः प्रयोग गरी सरसामानहरु बनाउने सीपमुलक तालिम बिद्यालय तथा वडा स्तरमा गर्ने गरि प्रबन्ध मिलाईनेछ ।
१३५. गाउँपालिका भित्र ठुला आयोजनाहरु सञ्चालन गर्दा वातावरणीय प्रभाव मुल्याडकन(EIA)र वातावरणीय प्रभाव परिक्षण(IEE) गरिनेछ ।

१३६. सामुहिक तथा व्यावसायिक खेतिका लागि कृषक /कृषि समुह तथा कृषि सहकारी संस्थाहरूलाई सिचाई व्यवस्थाका लागि साना तथा मझौला आयोजना वर्गिकरण गरि परम्परागत ढंगले सिंचित भइ आएका जग्गाहरूको व्यवस्थापन गर्दै पक्क सिचाई कुलो निर्माण गरिनेछ।
१३७. पानीको स्रोत भन्दा माथी रहेका खेति योग्य जमिनमा लिफ्टद्वारा पानी तानी फोहोरा सिचाई प्रणाली अवलम्बन गरि लागु गरिनेछ ।
१३८. खोला कटान क्षेत्रहरूमा स्थानीय जोखिम नियन्त्रण गर्न दिगो तटबन्धनका कार्यक्रमहरूमा विशेष जोड दिईने छ ।
१३९. गाउँपालिकाको सुख्खाग्रस्त क्षेत्रका उत्पादनशील भूमिहरूमा प्लास्टिक पोखरी,आकासेपानी संकलन, पुनर्भरण पोखरी निर्माण गरि थोपा तथा फोहोरा सिचाईद्वारा कृषि उत्पादनमा तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरिनेछ ।
१४०. सिचाई प्रणालीको निर्माण,सञ्चालन र व्यवस्थापन गरी उपभोक्ताहरूको सहकार्यमा मर्मत सम्भारको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

उर्जा तथा विद्युत

१४१. संघ सरकारसँगको समन्वयमा भईरहेको पूर्ण विद्युतिकरण गर्ने कामलाई समयमै सम्पन्न गर्न पहल गरिने छ र बाँकी रहेको कामको लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरिने छ ।
१४२. विद्युतिकरण गर्न बाँकी वडा नं १ र ५ तथा अन्य वडाहरूमा केही स्थानहरूमा छिट्टै विद्युतिकरणको काम गर्न संघ र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरि काम गरिने छ ।
१४३. बैकल्पिक उर्जा मार्फत गाउँपालिकाको बजारक्षेत्रमा सडक वत्ति जडान गर्ने गरिने छ ।

भवन आवास तथा पुननिर्माण

१४४. गाउँपालिका क्षेत्रमा निजि,सामुदायिक,व्यापारिक भवन निर्माण गर्दा नक्सा पास गर्ने प्रावधानलाई कडाईकासाथ लागु गर्दै भवन ऐन,२०५५ र राष्ट्रिय भवन संहिता, २०६० कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१४५. निर्माणाधिन १५ शैयाको आधारभुत अस्पताल तोकिएको समयमावधिमै सम्पन्न गर्न सम्वन्धित निकायमा विशेष पहल गरिनेछ ।
१४६. गरिव,दलित तथा घरवारविहिनहरूको लागि जनता आवास र विपन्न आवास कार्यक्रमको समन्वयमा सुरक्षित आवास निर्माण गर्न विशेष पहल गरिनेछ ।

१४७. भवन निर्माण गर्दा एक घर २ रुखको नीति अवलम्बन गरिनेछ। भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्रको लागि उक्त घरको परिसरमा रुख विरुवा रहेको फोटो अनिवार्य रूपमा पेश गर्ने नीति लिईनेछ ।
१४८. सार्वजनिक ऐलानी जग्गाको संरक्षण गर्न वडा समिति र समुदायलाई सहभागी गराई उत्तरदायी बनाईने छ ।
१४९. गाउँपालिका क्षेत्रमा नीजि, सामुदायीक, व्यापारिक भवन निर्माण गर्दा नक्सा पास गर्ने प्रावधानलाई कडाईकासाथ लागु गरिने छ ।

सूचना संचार तथा प्रविधि

१५०. दार्मा गाउँपालिकाको विभिन्न गतिविधिको प्रशारण तथा सूचना प्रवाह गर्न विभिन्न पत्रपत्रिका, रेडियो तथा अन्य संचारमाध्यमसँग सहकार्य गरिने छ ।
१५१. गाउँपालिका कार्यालय, वडा कार्यालयहरु तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्दै सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित गरिने छ ।

वन वातावरण पर्यटन तथा विपद व्यवस्थापन

१५२. वन जंगलको उचित संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने गरी विकास निर्माणको काम गर्दा वन जंगल जोगाउने गरी हरित विकास नीति अवलम्बन गरिने छ ।
१५३. पर्यटन गुर्योजना कार्यान्वय गर्दै पर्यटन पूर्वाधारको स्तरउन्नती, आकर्षक पिकनिक स्पोर्ट तथा रिफ्रेस सेन्टर निर्माण गरी आन्तरिक पर्यटक पर्वद्धन गरिने छ ।
१५४. घाट नजिकको सामुदायीक वन फडानीलाई निरुत्साहित गर्न वन उपभोक्ता समितिसँग सहकार्य गरि सचेतना तथा वैकल्पिक उपायको लागि वन उपभोक्ता समितिसँग सहकार्य गरिने छ । सामुदायीक वनमा डढेलो नियन्त्रणको लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
१५५. दुर्लभ बोटविरुवा तथा जडिबुटिहरु जस्तै उन्नु आदिको खोजि,संरक्षण र प्रचार प्रसार गरिने छ ।
१५६. वनजंगल संरक्षण गर्न वृक्षारोपन कार्यक्रम संचालन गरिने छ । वनको १० प्रतिशत रोयल्टी संकलन गरी सोही वनको प्रणाली सुधार र वृक्षारोपनको लागि खर्च गर्ने नीति अख्तियार गरिने छ ।
१५७. विपदको समयमा मानिसको जीवनलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी उद्धार तथा राहतको कार्यक्रम कार्यान्वायन गरिने छ ।

१५८. गाउँ पालिकाको विविधतापूर्ण र जोखिमयुक्त भुगोललाई मध्यनजर गर्दै विगत वर्षहरू बाटै सञ्चालन हुदै आएको स्थानिय विपद व्यवस्थापन कोष लाई थप प्रभावकारि बनाई सञ्चालन गरिने छ ।
१५९. गाउँपालिका भित्रका विभिन्न पहिरोको जोखिम भएका क्षेत्रहरूमा तटबन्धन निर्माण तथा वृक्षारोपनको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१६०. मनसुनजन्य,आगलागि तथा विभिन्न घटनाहरूमा तोकिएको मापदण्डका आधारमा राहात वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१६१. भैपारि आउने सक्ने प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद् र महामारिका समयमा देखिन सक्ने जनस्वास्थ्यका समस्याहरूलाई समाधानका लागि द्रुत प्रतिकार्य समूह (Rapid Response Team RRT) तयार गरि परिचालन गरिनेछ ।
१६२. विपद् सम्भावित स्थानहरूमा सुरक्षित आश्रय स्थल र पूर्वतयारी सामाग्री (emergency kit) व्यवस्थापन गरिने छ ।
१६३. विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, विपद् व्यवस्थापन समिति,स्वयंसेवक समूहहरूमा विपद् पूर्वतयारी तालिम सञ्चालन गरिने छ
१६४. स्थानीय निर्माण कार्यहरूमा विपद् प्रतिरोधी प्रविधि अपनाइने छ ।संघीय तथा प्रदेश सरकार, NGOs/INGOs सँग सहकार्य र समन्वय गरिने छ ।
१६५. जलवायू परिवर्तनको असर कम गर्ने तथा अनुकुलनको लागी कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
१६६. फारुला बजारको फोहोर व्यवस्थापनको लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम र डम्पिङ सेन्टरको व्यवस्थापन गरिने छ ।

न्यायीक समिति र न्याय प्रशासन

१६७. न्यायिक समितिका कामलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाई न्यायमा सबैको सरल र सहज पहुँचको लागि आवश्यक प्रवन्ध गरिने छ ।
१६८. न्यायको पहुँचमा आउन नसक्ने गरिव, विपन्न तथा असहाय वर्गका मानिसलाई न्यायको पहुँचमा ल्याउन आवश्यक आर्थिक तथा शशक्तिकरणका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
१६९. न्यायिक समिति र न्याय प्रशासनलाई क्षमताबृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरी न्यायिक कार्यलाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाईने छ ।

क्षमता विकास र संस्थागत सुशासन

१७०. कार्यालमा हेल्प डेक्स, वडापत्र, गुणासो सुनुवाई, सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम मार्फत सुशासन प्रवर्द्धन गरिने छ ।
१७१. कर्मचारीलाई आफ्नो जिम्मेवारीप्रति पूर्ण उत्तरदायी बनाउदै तटस्थ, निष्पक्ष र प्रतिवद्ध भई कार्यसम्पादन गर्न क्षमता विकासका विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ । करार कर्मचारीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध गरिने छ ।
१७२. कर्मचारीलाई कामको आधारमा उचित मुल्यांकन गर्दै कामको आधारमा **दण्ड र पुरस्कार प्रणाली** लागु गरिने छ ।
१७३. उत्कृष्ट प्रशासक, उत्कृष्ट शिक्षक, उत्कृष्ट स्वास्थ्यकर्मी र उत्कृष्ट प्राविधिक लाई सम्मान गरिने छ ।
१७४. आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको पूर्ण कार्यान्वायन गरी क्रमशःवेरुजु शुन्य नीति अख्तियार गरिने छ ।
१७५. गाउँ प्रहरी भर्ना गरी स्थानीय शान्ति सुरक्षा लाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाईने छ ।
१७६. न्यून आन्तरिक स्रोत र संघबाट प्राप्त हुने अनुदानमा भइरहेको निरन्तर कटौतिलाई मध्यनजर गर्दै प्रशासनिक खर्चमा यथासम्भव कटौति गर्दै पुँजिगत बजेट र खर्च अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१७७. आन्तरिक स्रोतहरुको पहिचान गरी दायरा बिस्तार गर्दै दरहरुमा समयानुकूल परिवर्तन गरिनेछ ।
१७८. पालिकाले संकलन गरेको र बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम सहितको कुल राजश्व रकमबाट आफ्नो सम्पूर्ण प्रशासनिक खर्च पूरा गरी बाँकी रकम विकास निर्माण कार्यमा उपयोग गरिनेछ ।
१७९. आन्तरिक कर संकलन तथा दाखिलामा नागरिक सहजता कायम गर्न आगामी आ.ब. देखि स्थानीय तह राजश्व पोर्टल सञ्चालनमा ल्याइनेछ जसबाट नागरिकले घरमै बसी अनलाइनबाट राजश्व दाखिला गर्न सक्नेछन ।
१८०. आयोजना/कार्यक्रम/परियोजनाको प्राथमिकरण, योजना बैँकको निर्माण र सहभागितामुलक योजना तर्जुमा प्रक्रियाद्वारा बिनियोजन दक्षता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१८१. स्थानीय तहको क्षेत्रमा कार्यरत गैरसरकारी संस्था र सामुदायिक संघसंस्थाले आफ्नो योजना, कार्यक्रम तथा बजेट स्थानीय तहको बार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटमा समावेश गरेर मात्र कार्यान्वयन गर्ने प्रचलित कानुनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको लागि गैरसरकारी संस्था र सामुदायिक संघसंस्थासंग समन्वय गरी गैरसरकारी संस्था र सामुदायिक संघसंस्थाको योजना, कार्यक्रम तथा बजेट स्थानीय तहको बार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटमा समावेश गरिनेछ ।

१८२. समयमा नै शाखा तथा निकायलाई अख्तियारी प्रदान गरी बार्षिक खरिद योजना र बार्षिक खरिद गुरुयोजना तर्जुमा गरी समयमा नै योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी पुँजिगत खर्च क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१८३. सार्वजनिक कोषको उपयोगमा प्रचलित ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, प्रक्रिया तथा प्रणालीको पूर्ण परिपालन गर्दै सार्वजनिक कोषको परिचालनमा नियमितता, मितव्ययिता र सदाचारिता तथा नैतिकता कायम गर्दै आन्तरिक लेखापरिक्षण, E- Bidding, नागरिक बडापत्र जस्ता माध्यमबाट बित्तिय पूर्वानुमानयोग्यत, पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता प्रवर्धन गरिनेछ ।
१८४. अघिल्लो आर्थिक वर्षहरुमा महालेखा परिक्षकबाट औल्याइएका सैद्धान्तिक तथा लगति कैफियतहरु सुधार गरि उक्त प्रकृतिको कारोबारहरु नदोह्याउने र कायम बेरुजु असुल उपर, प्रमाण पेश तथा नियमित गरी शून्य बेरुजु तर्फ कदमहरु बढाइनेछ ।
१८५. आन्तरिक नियन्त्रण समितिलाई सक्रिय र क्रियाशिल बनाई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारीताको लागि नियमित अनुगमन तथा मुल्यांकन गरी आर्थिक अनुशासन, वित्तिय पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम गर्न व्यवस्थापनलाई पृष्ठपोषण प्रदान गर्न सक्रिय भुमिका निर्वाह गरिनेछ ।
१८६. पालिकाको हालसम्मको बेरुजु लगत अद्यावधिक गरी असुल गर्न बाँकी बेरुजु सम्बन्धित पक्षलाई पत्राचार गरी असुल फछ्यौट गराई सम्परीक्षणको लागि महालेखापरीक्षको कार्यालयमा पठाई लगत कट्टा गराउनको लागि आर्थिक प्रशासन शाखासँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
१८७. पालिकाको लेखासमितिलाई सक्रिय र क्रियाशिल बनाई बेरुजु फछ्यौट कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
१८८. अन्तिम लेखापरीक्षण हुन अगावै सम्पूर्ण शाखाहरुको कामकारबाहीको क्रममा रहेका त्रुटीहरु सच्याउनका लागि आवश्यक समन्वय गरी बेरुजुको मात्रा घटाउन पहल गरिनेछ ।
१८९. बेरुजुरहित पालिका बनाउन सामुहिक सहकार्य र प्रयत्नलाई जोड दिइनेछ ।

गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु

- दार्मा गाउँपालिकालाई समृद्ध बनाउने अठोटका साथ आ. व २०८२/८३ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गरेको छु । प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वायनबाट दार्माबासिको जीवनस्तरमा सुधार आई उत्पादन वृद्धि:दार्माको समृद्धि भन्ने आकांक्षा पुरा गर्न योगदान पुग्नेछ ।

- नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वायनमा सबैबाट सक्रिय सहयोग हुने विश्वास व्यक्त गर्दछु ।
- अन्त्यमा, दार्मा गाउँपालिकाको समग्र विकासमा योगदान गर्ने राजनीतिक दल, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, निजि, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्र, विकास साझेदार, श्रमिक वर्ग, नागरिक समाज, आमसंचारजतग लगायत सम्पूर्ण दिदीबहिनी तथा दाजुभाईहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । धन्यवाद । ।